



# Normal crazy

**Henk werkt bij Bureau Jeugdzorg. Hij heeft een ribjasje. Hij heeft het ooit gekocht vanwege het merkje. Daar staat op: 'normal crazy'. Het ding is niet kapot te krijgen. Het is jeugdig en toch niet té, de kleur is natuurlijk en niet te opdringerig, hij ventileert goed. Kortom het jasje van Henk gaat al tientallen jaren mee.**

Als hij het jasje eens uittrekt aan het eind van of (vaker) al halverwege de werkdag werpt hij een blik op het vergeelde merkje. En hij merkt dat de betekenis die hij hecht aan de woorden op het merkje in de loop der jaren is veranderd.

Toen hij net begon las hij er in 'wie normaal doet is gek'. Dat waren leuke tijden. Lekker direct met jongeren werken, hulp bieden, een voldaan gevoel als het lukte. Maar Henk werd ouder. Hij werd wat genuanceerder. Rijper noemden sommigen het. Bedaard vond hij zelf. Maar het was een feit. Als hij het merkje in de vette kraag van zijn jasje zag dan glimlachte hij weemoedig en dacht: ach iedereen is een beetje gek, dat is eigenlijk normaal.

Henks vrouw wordt voor de vierde keer zwanger. Een ongelukje. Ze bevalt veel te

vroeg. Het loopt een beetje fout. Zijn vrouw wordt depressief en angstig, kleine Kim ontwikkelt zich niet goed, slaapt niet en eet slecht, schreeuwt veel (vooral het woordje nee) en trekt zich soms de toch al spaarzame haartjes uit het hoofd. Het gezin staat onder druk. Het huis wordt een puinzooi.

Henk schaamt zich maar wil toch hulp. Maar waar vind je die tegenwoordig? Henk probeert de huisarts, het consultatiebureau, het internet. Allemaal 'tips' maar nergens echt steun.

Dan denkt hij: ik bel Bureau Jeugdzorg. Dat hier iemand ons komt helpen. Maar is het al erg genoeg? Zijn dochttertje eet af en toe wel een fruitje dus verhongert niet. Zijn vrouw is met wat pillen nog op de been te houden. Het huis is wel vies maar de burens klagen nog niet over stank. Henk is wel woedend maar bekoelt dat op de oude hond en die klaagt hem niet aan.

Henk betrapt zichzelf op een rare gedachte. Hij denkt: 'ik hoop dat Kim zichzelf de kop helemaal kaaltrekt. Misschien dat we dan reden hebben om hulp te krijgen.' Intussen hangt zijn jasje verwijtend aan de kapstok. Is this normal or is this crazy?

Bureau Jeugdzorg Drenthe



**Bureau Jeugdzorg Noord Midden Drenthe**  
Klompmakerstraat 2a  
9403 VL Assen  
T 0592 - 38 37 90

**Bureau Jeugdzorg Zuid Oost Drenthe**  
Van Schaikweg 11  
7811 KH Emmen  
T 0591 - 61 46 44

**Bureau Jeugdzorg Zuid West Drenthe**  
Crerarstraat 8  
7901 AE Hogeveen  
T 0528 - 23 10 66

of kijk op [www.bjzdrenthe.nl](http://www.bjzdrenthe.nl)

## colofon

**Hoofdredactie** Cees Wierda, Bureau Jeugdzorg Drenthe, Assen  
**Tekst en concept** Titia Struiving, Groningen  
**Ontwerp en fotografie** Martine Hoving, Assen  
**Druk** Doorn drukkerij, Groningen

### Aan dit nummer werkten mee:

Henk Kosmeijer, Agnes Yachouh, Rolien van der Belt, Riet Portengen, Marie-José Holweg, Herma Hemmen, Marjan Terweij, Gert Jonker, Nicole Senteur, Anneke Jonker, Ingrid van de Vegte, Hans van Scheijen, Cees Wierda, Annemarie Zeeman en John van den Nouweland.

Met dank aan de gefotografeerden die ons toestemming gaven voor het publiceren van hun foto's in dit blad.

September 2006©

© september 2006 / 06-015

# Breedbeeld

opinie-magazine

Bureau Jeugdzorg Drenthe



## Praktijkschets

centra voor jeugd en gezin

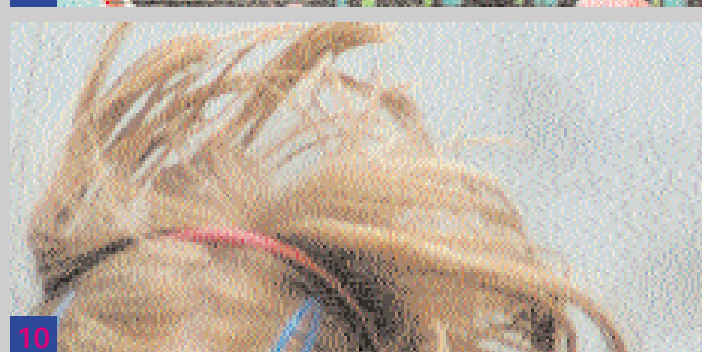
## Drenthe klaar voor superconsultatiebureaus?

## Het loket voor alle vragen

## Good practice

## We zijn te bang geworden





#### 4 Tynaarlo

In de gemeente Tynaarlo werken alle instanties die actief betrokken zijn bij preventieve jeugdzorg en jeugdbeleid samen. Ze werken aan een bundeling van krachten en een betere bereikbaarheid door het instellen van jeugdpunt Tynaarlo. Wethouder Henk Kosmeijer en beleidsmedewerker Agnes Yachouh geven hun mening in: **het loket voor alle vragen**

#### 6 Borger-Odoorn

In Borger-Odoorn werkte Bureau Jeugdzorg Drenthe een tijdlang op dagelijkse basis op het kantoor van het maatschappelijk werk samen met de eerstelijns werkers, in het kader van het project 'De Brug'. Dat bleek nodig om de beeldvorming wederzijds recht te zetten. Persoonlijk contact tussen hulpverleners laat dingen beter lopen. BJZ-casemanager Marie-José Holweg vertelt erover in: **stapvoets over de brug**

#### 8 New York - Hoogeveen

Maatschappelijk werkster Rolien van der Belt en beleidsadviseur Riet Portengen vinden dat we in Nederland veel zouden kunnen leren van de aanpak van de nu stokoude non sister Mary Paul, die in de wijk Brooklyn in New York een hulpvorm heeft opgezet waar we hier een puntje aan kunnen zuigen. Ze vertellen erover in: **dichter bij de maatschappij**

#### 10 Preventie in Drenthe

In Drenthe hebben de directies van GGD, Icare en de diverse instellingen voor maatschappelijk werk met medewerking van Bureau Jeugdzorg een stuurgroep in het leven geroepen die zich bezighoudt met de voorbereiding van de vorming van centra voor jeugd en gezin. Ze hebben onderzoekster Marjan Terweij gevraagd een haalbaarheidsstudie te doen. Breedbeeld nam alvast een voorproefje, sprak met iedereen en doet verslag in: **Drenthe klaar voor superconsultatiebureaus?**

#### 16 Onderwijs en zorg

Het onderwijs is bij de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin niet betrokken, terwijl school op het gebied van preventieve zorg voor jeugdigen en kinderen een rol van betekenis kan spelen. Het aantal zorgbehoeftige leerlingen in het onderwijs wordt steeds groter, het speciaal onderwijs zit overvol. Het gaat niet goed met onderwijs en zorg. Directeur Annemarie Zeeman van het bureau aanmelding RENN 4 geeft een haarscherpe analyse in: **we zijn te bang geworden**

18 John van den Nouweland, directeur van het orthopedagogisch didactisch centrum (OPDC) Zuidoost Drenthe schetst enkele voorbeelden uit eigen praktijk en vertelt wat hij verwacht van de hulpverlening. Over nonsens en vakmanschap in: **good practice**

### Voorwoord

Vanuit operatie Jong wordt het voorstel gedaan: 'Gemeenten, zet voor de mensen een centrum neer waar ze met al hun vragen over opvoeden en opgroeien terecht kunnen en waar ze met precies die dingen geholpen worden die nodig zijn. Dus een hielprkje, huurproblemen, autoriteitsconflicten, ongediertebestrijding, bindingsangst, een chronische snotkoker, huilproblemen (bij ouder of bij kind) - voor alles weet het centrum raad. En als er meer nodig is, regelen ze dat ook voor je. Dus de daden zijn er ook!'

Een mooi idee. Ja zelfs een mooie droom! En ook zo lang gekoesterd al in Drenthe. Want toegankelijkheid is belangrijk. Zo vindt Bureau Jeugdzorg Drenthe en zo vinden ook de jeugdgezondheidszorg (Icare, GGD) en alle instellingen voor maatschappelijk werk. Maar zijn ze er klaar voor om voor dit doel op te gaan in een gezamenlijke organisatie voor preventieve jeugdzorg? Ze zeggen van wel, maar of het waar is?

Breedbeeld onderzocht een aantal initiatieven die ondernomen zijn en sprak met vooraanstaande personen over hun samenwerkingsideeën. Iedereen ijvert, maar hoe staat het ermee? Hoe moeilijk kan het zijn om een integrale, laagdrempelige en betaalbare preventieve jeugdzorg op te zetten voor elke gemeente in heel Drenthe?

Lees en beleef het mee met Breedbeeld...

Reacties over de verschijning en inhoud van Breedbeeld stellen wij zeer op prijs. Reageren kan via weblog [www.nogwatbreederbeeld.blogspot.com](http://www.nogwatbreederbeeld.blogspot.com)

Joke Wiggerink & Cees Wierda  
adjunct-directeur directeur

Tynaarlo

# Het loket voor alle vragen

CASUS 1

Melanie (12) moet de eerste vrije zaterdag van haar schoolvakantie met een alcoholvergiftiging opgenomen worden in het ziekenhuis. Ze is 'out' gegaan in de douche. Haar bezorgde ouders snapten er niets van. Ze was gewoon bij haar buurjongen Gert en een stel vrienden op de boerderij geweest. Daar kwamen wel vaker een paar jongeren bij elkaar om wat te hangen en te kletsen in de caravan achter de schuur. Wisten zij veel dat Gert vrienden had die het leuk vinden om een meisje van twaalf dronken te voeren? Het platteland is niet altijd zo onschuldig als het lijkt, zo blijkt.



Ook al rijzen in Tynaarlo de problemen niet meteen de pan uit, het blijft altijd nodig om aandacht te besteden aan goed jeugdbeleid.

Breedbeeld sprak met wethouder Henk Kosmeijer en Agnes Yachouh (beleidsmedewerker sociale ontwikkeling) over het jeugdbeleid in hun gemeente en over het Jeugdpunt Tynaarlo, dat onlangs werd opgericht. Het project draait vanaf mei dit jaar en wordt midden 2007 geëvalueerd.

Wethouder Henk Kosmeijer vertelt de voorgeschiedenis. 'In 1998 werden de drie deelgemeenten waaruit Tynaarlo nu bestaat samengevoegd: Eelde, Vries en Zuidlaren. Op dat moment was het jongerenwerk in Zuidlaren helemaal afgebroken. Achteraf zaten we met de erfenis daarvan. We hebben er hard aan moeten trekken om dat weer bij te sloffen. Wat dat betreft ben ik groot voorstander van het vroeg signaleren van problemen. Als je er op kinderleeftijd al bij bent, hoef je op de puberleeftijd niet alle zeilen bij te zetten.'

## Goede naam

Henk ziet het als zijn verantwoordelijkheid om de zorg voor ouders en kinderen zo te regelen dat ze niet meer bij Bureau Jeugdzorg terecht komen tenzij het nodig is. Als je dat ideaal wilt benaderen, dan moet je dus een laagdrempelig punt hebben

waar iedereen met problemen zich kan melden. En je moet de zaken regelen, zodat de gevraagde hulp ook goed verloopt.' Dit is voor elke gemeente belangrijk. 'Als je één keer het nieuws haalt in negatieve zin, dan is de goeie naam van je gemeente in één klap naar de maan.'

## 'We wilden in ieder geval één centraal punt hebben waar burgers terecht kunnen...'

### Jeugdpunt

In Tynaarlo hebben gemeente en de samenwerkende instellingen op het gebied van jeugdgezondheid, welzijn, veiligheid en onderwijs en Bureau Jeugdzorg de handen ineengeslagen.

Ze richtten in mei 2006 het jeugdpunt Tynaarlo op. Een frisse folder geeft het e-mailadres [jeugd.tynaarlo@noordermaat.nl](mailto:jeugd.tynaarlo@noordermaat.nl) en het telefoonnummer 0592 580759. Voor alle vragen over jeugd, voor alle vragen van jeugd.

Voor Henk heeft het jeugdpunt twee doelen. 'We wilden in ieder geval een centraal punt hebben waar burgers terecht kunnen. Met welke vraag dan ook. Want je had hier in Tynaarlo altijd al wel netwerken - het 12+ netwerk bijvoorbeeld. Maar een netwerk op zich is niet benaderbaar per telefoon, het bleef te abstract voor de mensen. Daarom hebben we een telefoonnummer en een e-mailadres ingesteld. Verder is niets nodig, geen gebouw, geen bureau, geen grote investeringen.'

## 'Naar een derde toe te stappen is toch altijd een drempel...'

### Verbinding

Niet alleen de burger zal gediend kunnen zijn met de nieuwe loketfunctie. Ook de werkers in het veld profiteren ervan, zo denkt Agnes Yachouh. Zij hield zich bezig met de ontwikkeling van het jeugdpunt. Agnes vertelt: 'Er was al een netwerk 12+ en er werd gepraat over de vorming van een netwerk 12-. Dus samenwerking was er wel. Maar in de praktijk bleek dat werkers bij complexe

vraagstukken toch nog de neiging hadden om zaken te lang onder zich te houden. Naar een derde toe te stappen is toch altijd een drempel. Er bleek behoefte aan een allesomvattende schakel, een verbinding tussen alle partijen. Ik denk dat het jeugdpunt dat biedt.'

## 'Gesteggel mag nooit ten koste gaan van kind of gezin...'

### Coördinerende rol bij het maatschappelijk werk

Om meer activerend in netwerken te brengen, heeft de gemeente Tynaarlo besloten om met de partijen een bindende samenwerkingsovereenkomst te tekenen. Agnes: 'Die overeenkomst is heel expliciet. Er zijn coördinatoren aangesteld die in lastige situaties de taak van zorgtoewijzer hebben. Zij wijzen de instelling aan die iets moet oplossen en ze zorgen dat ze terughoren of het gelukt is. In Tynaarlo heeft men ervoor gekozen om de coördinerende rol te leggen bij het maatschappelijk werk. Volgens Henk Kosmeijer is het bestuurlijk gezien noodzakelijk om hierin een duidelijke keuze te maken. 'Natuurlijk krijg je een zekere strijd; iedereen wil zijn eigen toko een beetje beschermen. Dat is begrijpelijk, maar het gesteggel over taakverde-

ling mag nooit ten koste gaan van de uiteindelijke begeleiding van een kind of een gezin.'

### Open-source netwerk

Een van de bijzondere punten in het project vormt de open-source netwerkverbinding waarmee gewerkt wordt. Jeugdgezondheidszorgmedewerkers, de politie, de leerplichtambtenaar en bureau jeugdzorg kunnen in dit systeem dossiers inzien waarvoor ze geautoriseerd zijn. De coördinatoren van het jeugdpunt hebben toegang tot alle dossiers. De bescherming van de privacy van de cliënt lijkt Agnes een punt dat in Nederland teveel gecultiveerd wordt. 'Als je ouders vraagt of ze het goed vinden dat je een probleem met collega's in het netwerk bespreekt, dan voldoe je al aan de privacy-normen die gelden voor een netwerk als het jeugdpunt. De meeste ouders vinden het prima als een hulpverlener overlegt met collega's, want ze willen gewoon een oplossing voor hun problemen.'

### Veen of zand

Op de vraag of het jeugdpunt nu overal inzetbaar zou zijn, aarzelt Henk. 'Natuurlijk kun je good practices delen en uitwisselen. Maar elke gemeente is natuurlijk ook weer eigenwijs en wil op de eigen specifieke problemen inspelen. Ook wel terecht. De problemen van de jongeren van het veen zijn anders dan die van het zand.'

# Borger-Odoorn Stapvoets over de brug

## CASUS 2

Het is 2003. Bryan (5) wordt onderzocht door de verpleegkundige van Icare. Die vertrouwt het niet. Ze bespreekt met Bryans ouders dat ze zich zorgen maakt over zijn ontwikkeling. De ouders reageren verontwaardigd. Zelfs zo erg dat ze Bryan van school nemen en een andere school zoeken. In 2006 wordt Bryan onder toezicht gesteld. Hij is dan acht jaar. Zijn ouders hebben wel hulp gekregen, maar ze blijken er vrijwel niets mee gedaan te hebben - in ieder geval heeft het niet het gewenste resultaat gehad. Achteraf lijkt het een gemiste kans dat er drie jaar geleden niet meteen is ingegrepen.

In Borger-Odoorn besloten maatschappelijk werk en Bureau Jeugdzorg om de koppen bij elkaar te steken om een wat ongelukkig verleden om te buigen naar betere samenwerking en meer afstemming. Zo gezegd zo gedaan. Marie-José Holweg, medewerkster bij BJZ Drenthe, werd gedetacheerd. Ze ging werken op het kantoor van het maatschappelijk werk. De bedoeling was dat ze veel misverstanden die bestonden weg zou nemen. 'Er ligt een heel mooi projectplan onder dit project, dat De Brug heet, maar ik hou het maar even bij wat we exact gedaan hebben.' aldus Marie-José.

Marie-José werkt nu twee jaar voor 16 uur per week bij het maatschappelijk werk SWBO in Borger en omstreken. Ze heeft veel informatie over jeugdzorg kunnen uitwisselen en ook zelf heeft ze heel wat bijgeleerd. 'Wat dat laatste betreft: ik merkte dat Bureau Jeugdzorg veel verder van de praktijk van de eerste lijn afstond dan ik altijd had gedacht. Daar ben ik best wel van geschrokken. Maar inmiddels zijn er toch heel wat misverstanden uit de weg geruimd.' Marie-José somt op wat eerst niet goed ging en nu wel.

### 'Jeugdzorg stond verder van de praktijk dan ik dacht..'

#### Hoe het was

'Je had hier vaak dat jongeren niet tijdig in beeld kwamen bij jeugdzorg, dat is nu erg verbeterd. Ik denk dat dit gekomen is doordat er negatieve ervaringen met jeugdzorg geweest zijn in het verleden. Op grond daarvan is het beeld ontstaan 'als je cliënten verwijst, krijg je ze toch weer terug.' Ook met het AMK waren de ervaringen wat dat betreft negatief gekleurd. 'Ze onderzoeken wel, maar ze doen niks.' Mensen die zorgen gemeld hadden, hoorden lang niet altijd terug wat ermee gedaan was, ook als er wel degelijk was opgetreden. Dat werkt een negatief beeld in de hand. Onterecht.

#### Missiewerk

Op deze twee punten heeft Marie-José wat 'missiewerk' verricht. 'Wat ik eigenlijk gedaan heb is uitleggen hoe Bureau Jeugdzorg werkt. Hoe de formulieren werken. En wat bijvoorbeeld eigenlijk een CBCL-lijst is of een NOSI. Dat is voor BJZ wel gesneden koek, maar hier niet. Op het punt van het AMK heb ik vooral

proberen duidelijk te maken dat het AMK maar een kleine afdeling van een handvol mensen is en dat het AMK heel veel concrete aanwijzingen nodig heeft voordat er actie ondernomen kan worden. En dat ze dus ook zelf actief moeten zijn en het AMK niet eenmalig maar bij herhaling moeten voeden met informatie, namen, concrete gegevens. Ik merkte ook dat professionals niet weten dat je ook gewoon alleen maar voor advies met het AMK mag bellen. Daar hebben we het over gehad, dat is nu opgeklaard.'

### 'Wacht niet tot ze zestien zijn..'

#### Het was tijd

Dat er juist in Borger-Odoorn voor meer samenwerking op jeugd-welzijnsgebied is gekozen, is geen toeval. 'Je zag in dit gebied dat er veel zestien- en zeventienjarigen ontspoorde. Rond deze leeftijd zijn ze moeilijker bij te sturen en zodra ze achttien zijn, kunnen ze niet meer terecht bij de geïndiceerde jeugdzorg. Bovendien gaan ze rond die tijd dan ook nog eens de provincie uit voor school of werk. Dus alle redenen om aandacht te besteden aan preventie in deze gemeente.' Ook op het gebied van preventie is

Marie-José samen met de maatschappelijk werkenden en de service-afdeling van Bureau Jeugdzorg actief aan de slag geweest. Lekker concreet: 'We hebben nu twee keer samen een project sociale weerbaarheidstraining gedraaid voor kinderen van elf en twaalf jaar. En dat gaat het maatschappelijk werk dan straks overnemen.'

### 'Doorvragen en concrete vragen stellen.....'

#### Adviezen

Eén advies van Marie-José aan het maatschappelijk werk klinkt eenvoudig, maar is het in de praktijk lang niet altijd. 'Het blijkt telkens weer belangrijk om veel te vragen en om juist heel specifieke vragen te stellen aan ouders en kinderen. Je moet niet te snel tevreden zijn met een antwoord. Ik kan individuele tips geven over hoe je ouders kunt bevragen en ook hoe je op school navraag kunt doen naar een leerling. Want ouders, pubers en ook leerkrachten laten soms niet zoveel los zonder aandringen, dat is nou eenmaal zo. Dus hoe preciezer je vraagt, hoe beter je erachter komt wat er werkelijk speelt en wat er achter een bepaald gedrag ligt.'

### Wanneer verwijzen?

Verder denkt Marie-José met het maatschappelijk werk mee in situaties waar jeugdzorg ingeschakeld moet worden. Zij consulteert hierin. De vraag wanneer je nu wel of niet jeugdzorg inschakelt is soms beslist lastig. 'Het advies dat ik wil geven, is dat mensen voor overleg altijd terecht kunnen bij mij of bij een van mijn collega's van het stroombureau. Ook als het niet direct een zaak is voor BJZ, dan zullen we beslist meedenken over andere alternatieven. Dat is de bedoeling van samenwerken. Dat je er niet alleen voor staat.'

### Liever te vroeg dan laat

Wat Marie-José betreft, kun je in geval van twijfel altijd beter wel contact zoeken. 'Als je nou kijkt naar de casus over die ouders die hun kind van de kleuterschool halen omdat iemand een opmerking maakt. Die verpleegkundige van Icare of de school, die hadden toch aan de bel moeten trekken bij jeugdzorg op het moment dat die ouders zich af bleken te wenden van verdere hulp. Dat is altijd een signaal. En dan geloof ik dat jeugdzorg in Drenthe inmiddels wel degelijk genoeg daadkracht heeft ontwikkeld om er snel en goed op te reageren.'



# New York Hoogeveen

## CASUS 3

Samantha (15) had om twee uur 's nachts uiterlijk thuis moeten zijn. Vader zit zich al een half uur lang op te fokken. Moeder weet: straks komt Samantha thuis en dan slaat hij haar vrijwel zeker in elkaar. Moeder heeft geen vrienden of familie in de buurt die ze vertrouwt. Wie moet ze bellen? Het hangt er vanaf waar ze woont. In New York kan ze bellen met het center

for family life. Samantha kan daar komen, vader en moeder ook. Ze willen dat ook wel, want ze komen daar vaker. Even afkoelen en praten en dan naar bed. Als ze in Nederland woont heeft ze weinig kans. Jeugdzorg komt niet, de politie komt pas als er echt iets gebeurd is... Het verandert wel, maar schiet het wel genoeg op?



# Dichter bij de maatschappij

Riet vertelt over Sister Mary Paul. 'Zij is een non van inmiddels dik 86 jaar. Sister Mary Paul heeft het center for family life gesticht in Brooklyn. Ze is met een medezuster begonnen de gemeenschap op te bouwen, niet alleen met hulpverleners maar vooral met de mensen uit de wijk zelf, die later als maatschappelijk werker of opbouwwerker bij het centrum kwamen werken.'

*Hoe kwamen jullie in contact met haar?*

**Rolien:** 'Riet had haar al eerder ontmoet, bij het maken van een documentaire. Maar ik heb haar pas ontmoet toen ik vorig jaar met Riet naar New York geweest ben. En ze sprak me meteen heel erg aan. Vooral het idee dat je als hulpverlener een onderdeel van de wijk bent waar je werkt. Zo sta ik er ook in. Geen van negen tot vijf mentaliteit. Ik vind het ook niet erg als mensen me in geval van crisis thuis bellen. En als ik in het zwembad of in de supermarkt een cliënt tegenkom, dan denk ik niet 'oh, oh ik ben nu vrij' of 'als ik maar niks hoeft te zeggen'. Mijn werk is in die zin mijn leven.'

## 'Je minuten schrijven en je afzijdig houden..'

*Wordt je dan niet overspannen?*

**Riet:** 'Nou ja, het is maar de vraag wat meer stress geeft. 's Avonds op de bank zitten piekeren over wat die vader uit zal spoken als hij dronken thuis komt na de voetbalwedstrijd. Wat mij betreft mag een maatschappelijk werker dan 's avonds nog best even bellen om te vragen hoe het gaat. Het lijkt haast of dat niet meer mag in Nederland, het systeem laat het niet meer toe. Aan de ene kant moet je minuten schrijven en aan de andere kant moet je je afzijdig houden. Zoiets geks.'

*Waarom inspireert het voorbeeld in Brooklyn jullie zo?*

**Riet:** 'Eigenlijk is het dat aanwezigheidsaspect. De social workers bij het center for family life en de zusters zelf werken niet vanuit zo'n strikt gedefinieerd idee van 'professionaliteit' als wij hier. Professionaliseren heeft altijd het gevaar van 'opblazen tot bolwerk' in zich. Ze werken meer vanuit een pastorale gedachte. Niet specifiek christelijk, maar wel vanuit oprechte betrokkenheid. Ze blijven in contact met mensen door er te zijn. Ze sluiten niet om vijf uur. Als iemand zegt ik heb geen eten, dan zeggen ze: laten we eens kijken hoe we het oplossen.'

## 'We zijn in Nederland te ver van de basis afgeraakt..'

*En voor jou Rolien?*

**Rolien:** 'Voor mij geldt dat ook. Juist dat idee van: er gewoon zijn als het nodig is. Wij proberen hier in Hoogeveen ook outreachend en wijkgericht te werken. Dat betekent: dichtbij zijn, even binnenkomen voor een kop koffie. Je moet daar niet hulpverlenigerig gaan doen. Mensen moeten je een beetje kennen. Zodat ze je vertrouwen op het moment dat het er op aan komt. En van die basis zijn wij hier veel te ver afgeraakt in Nederland. Alles wat niet meetbaar is wordt weggesaneerd. Zomaar een colaatje drinken met een paar jongeren op het schoolplein? Hoe verantwoord je dat? Die drang om alles te willen meten is de doodsteek voor het idee van present zijn.'

*Punten van een center for family life die Riet en Rolien graag zouden terugzien in een 'centrum voor het gezin' in de Nederlandse situatie zijn de volgende:*

- heel veel vaste gezichten,
- heel veel activiteiten en sociale projecten
- de buurt richt het centrum zelf in, jongeren doen en denken ook mee
- het centrum moet een inloopkarakter hebben, de openingstijden zijn ruim en mensen kunnen er een kop thee drinken zonder direct in intake of analyse terecht te komen, het is geen professioneel bolwerk.
- de opbouw verloopt in kleine stapjes met concrete haalbare doelen en het centrum blijft minstens dertig jaar bestaan, zonder ingrijpende wijzigingen, zodat iedereen weet waar het is en wat je er kunt halen. Dan kun je groei realiseren.

# Op verkenningstocht Gaait Drenthe voor

## CASUS UIT DE PRAKTIJK VAN MARJAN TERWEIJ

'Als mensen hulp zoeken voor hun kind weten ze tegenwoordig echt niet meer waar ze naar toe moeten. Ik heb zelf ooit in de tropen gewerkt, in West-Afrika en ik moet je zeggen dat de zorg voor ouder en kind duidelijker en makkelijker geregeld is dan hier. Je hebt daar in elk groter dorp en in elke wijk een Centre de Protection Maternelle et Infantile. Als er iets is met een kind is dan weten de mensen, daar moeten we heen, die helpen ons. Of

je nu te weinig eten hebt voor je kind, of dat het oorpijn heeft, of dat het nog niet praat of kruipt. De hulpmogelijkheden zijn dan wel beperkt, maar je weet tenminste waar je de beschikbare hulp kunt krijgen. In Nederland zijn we met z'n allen zo overgespecialiseerd geworden, dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Dat moet echt anders.'

Marjan Terweij is vanuit de GGD in Assen projectleider van het jeugdzorg preventief samenwerkingsverband SPJD.

Bij evaluatie van het SPJD-project kwam men tot de conclusie dat samenwerken makkelijker zou moeten worden.

'We bedachten dat we alle preventief werkenden uit hun organisaties zouden moeten trekken om van daaruit verder te gaan.' Ontschotting van de zorg dus. En vereenvoudiging. Marjan is er een groot voorstander van.

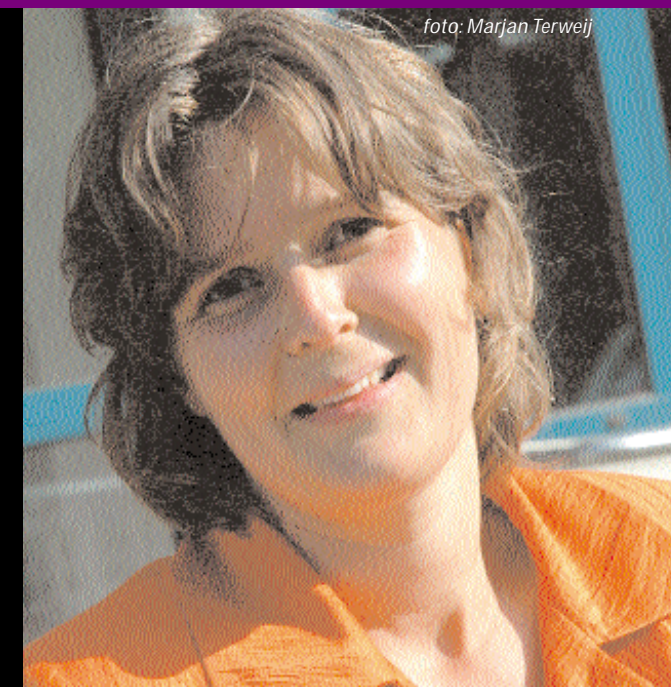
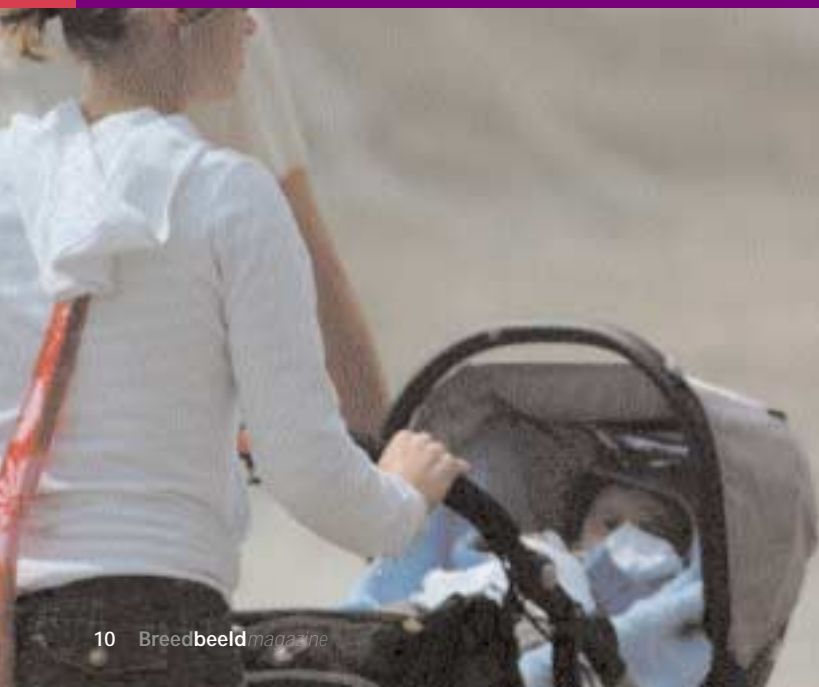


foto: Marjan Terweij

# superconsultatiebureaus?



Hoe het beter kan en hoe je vanuit een 'verschot' systeem tot een eenvoudiger en toegankelijker en helderder structuur kunt komen? En hoe het idee van centra voor jeugd en gezin daarin past? Marjan heeft de opdracht gekregen om te onderzoeken hoe dit in Drenthe gerealiseerd zou kunnen worden. Haar onderzoek moet op 1 januari 2007 rond zijn.

### Wie gaan mee?

Marjan is begonnen. 'Ik breng eerst in kaart wat de argumenten zouden zijn om toe te werken naar 'centra voor jeugd en gezin' of 'superconsultatiebureaus' zoals jij ze noemt, waarin Icare, de GGD en het maatschappelijk werk gaan samenwerken op het gebied van preventieve jeugdzorg. De opdracht spitst zich toe op deze partners. Daarmee heb je de grote partijen te pakken die direct toegang hebben tot gezinnen. Ik zal ook de mening van diverse gemeenten en stakeholders erbij betrekken. Hoe en wanneer school en politie bijvoorbeeld aansluiten is een vervolgvraag, die buiten de reikwijdte van het onderzoek ligt.'

### 'Ik wil graag weten of het werkelijk werkt..'

### Haalbaarheid

Na de eerste verkenningen zal Marjan studie verrichten naar de haalbaarheid van de ideeën. 'Ik let daarbij natuurlijk ook op wat we zelf al goed doen en ik kijk naar voorbeelden in het land. In Amsterdam heb je OKC's (ouder-kind-centra), in Rotterdam jongcentra, in Apeldoorn JOED (jeugd onder één dak). Het is een beetje een lappendeken, dit zijn allemaal verschillende vormen van Centra voor Jeugd en Gezin. Ik wil graag weten hoe ze dat daar bestuurlijk en financieel regelen. En of het werkelijk werkt. Want onder één dak zitten is op zichzelf nog geen garantie voor succes. Het gaat erom of het werkt.'

### Wanneer?

Het tijdstip waarop de eerste pilots zullen gaan draaien is waarschijnlijk januari 2007. De keuze zal mede op basis van het onderzoek van Marjan bepaald worden.

## Bureau Jeugdzorg Drenthe hecht grote waarde aan de komst van Centra voor Jeugd en Gezin

In Drenthe bestaan al belangrijke initiatieven op dit terrein die leiden tot een effectiever gemeentelijk jeugdbeleid, in het bijzonder waar het gaat om adequate signalering van opvoed- en opgroei problemen en het vroegtijdig kunnen inzetten van de juiste zorg. Licht waar het kan en specifieker en geïndiceerd waar het moet. Het kan echter nog veel beter.

Een samenwerkingspraktijk tussen jeugdgezondheidszorg en maatschappelijk werk biedt naar verwachting naast andere positieve zaken ook een betere mogelijkheid op samenwerking met Bureau Jeugdzorg, zodat ook tijdig extra hulp wordt geboden aan die ouders en jeugdigen voor wie dat noodzaak is. Tevens kan vanuit de genoemde samenwerking de aansluiting op onderwijs, welzijnswerk, politie en justitie eenduidiger worden georganiseerd. Dit bespaart veel overleg in teveel diverse netwerken en daarmee tijd die aan jeugdigen en ouders kan worden besteed.

Bureau Jeugdzorg verwacht wel dat gemeenten over ruimere financiële mogelijkheden moeten gaan beschikken, om meer werk te kunnen maken van preventief jeugdbeleid. En dat zou zinvol zijn, want - hoe clichématig het wellicht ook klinkt - voorkomen is altijd nog veel beter dan genezen.

## De mening van het maatschappelijk werk [Jonker, Senteur, Jonker]

Breedbeeld sprak vóór de vakantie met alle directieleden (en vertegenwoordigers) die zich in de stuurgroep CJG bezighouden met de voorbereidingen voor de eventuele vorming van de Centra voor Jeugd en Gezin. Achtereenvolgens komen hier Gert Jonker (Sedna Emmen), Nicole Senteur (Noordermaat Assen) en Anneke Jonker (SWW) Hogeveen aan het woord.

### Sedna

Gert Jonker, directeur van Sedna sinds oktober 2001, is al langere tijd bezig met het ontwikkelen van een keten voor jeugdhulpverlening. Deze keten zou wat hem betreft een goed vertrekpunt zijn voor een toekomstig Centrum voor Jeugd en Gezin. Zijn aanpak kan gekenschetst worden als degelijk. Alle professionals en ook aanpalende zorgaanbieders worden betrokken bij het nadenken over de ontwikkeling van een goede infrastructuur voor vrij toegankelijke zorg in Emmen. Hij gebruikt de metafoer van het bouwen van een huis. 'Je moet eerst samen bedenken wat je wilt met je huis. En dan kun je pas de fundamenten goed leggen.'

Gert is ervan overtuigd dat je de huidige problemen in de afstemming van zorg tussen (in dit geval) maatschappelijk werk, gezondheidszorg en jeugdzorg niet oplost door alleen de professionals erop aan te spreken. 'Dat zou te makkelijk zijn. Het is evenzeer een managementvraagstuk.'

Een brede blik is nodig. 'Als je echt grondig wilt samenwerken, dan moet je als organisatie bereid zijn om de dingen op te geven waar je je altijd op geprofileerd hebt. Je levert een stukje autonomie in. Je moet de doelen van je organisatie ondergeschikt maken aan de doelen van de hulpverlening.'

### 'Als je wilt samenwerken moet je dingen opgeven...'

Volgens Gert is het erg belangrijk om niet in de valkuil te trappen dat je je wilt positioneren ten opzichte van anderen in competitieve zin. 'In plaats daarvan kun je beter investeren in het samen plannen maken. Een methodiek afspreken, duidelijke verantwoordelijkheden aanwijzen. Ik weet zeker dat ik namens iedereen spreek als ik zeg dat alle leden van deze stuurgroep daar voor 100% achter staan.'



'De kracht van het maatschappelijk werk...'



foto: Anneke Jonker

### Noordermaat

Nicole Senteur, directeur van Noordermaat, is het volledig eens met haar collega Gert Jonker. 'Het is onze verantwoordelijkheid om goede hulp te bieden. Om dat te bereiken is het belangrijk dat je een gezamenlijke visie ontwikkelt en dat je een stukje van je autonomie wilt inleveren. Dat is een belangrijke voorwaarde en ik zie wel degelijk het gevaar van spelers in het veld die zich willen profileren op hun eigen wijze.'

De kracht van het maatschappelijk werk ligt volgens Nicole in de integrale benadering van de hulpvrager. 'Wij kijken naar alle levensgebieden. En op basis daarvan maken we een analyse en een plan van aanpak, samen met de betrokkene. Die benaderingswijze is belangrijk, vooral bij problematiek van jeugd, die vaak zo verweven is en complex.' Voor de verdere samenwerking en het welslagen daarvan, is het volgens Nicole van belang om samen in beeld te krijgen wie waarin het beste is. 'Op basis daarvan maak je afspraken en verdeel je taken. Samenwerken betekent immers niet dat je alles door elkaar doet. Concrete en geformaliseerde afspraken daarover zijn een noodzakelijke voorwaarde.'

### SWW Hogeveen

Anneke Jonker vindt CJG's zeker belangrijk en ze sluit zich wat alle hoofdpunten betreft aan bij haar collega's Jonker en Senteur. Ze ziet het maatschappelijk werk als een cruciale partner in de vorming van CJG's. 'Het algemeen maatschappelijk werk is momenteel bijna nog de enige discipline die integraal werkt en alle levenssterreinen in hun samenhang probeert te overzien.'

Anneke hecht er waarde aan dat er aansluiting wordt gezocht bij de lokale infrastructuur, ook bij de brede scholen bijvoorbeeld. 'In Hogeveen hebben we een lange traditie van wijk- en dorpsgericht werken, het is voor de hand liggend dat je daarbij aansluit met de CJG's.'

### 'Problemen in stukjes...'

Dat ontschotting en coördinatie van zorg brandend noodzakelijk zijn, is volgens Anneke evident. 'We hebben te maken met diverse organisaties met elk hun eigen werkwijze, hun specialismen en deskundigheden, hun organisatorische uit-

gangspunten, gescheiden wetgeving en aparte geldstromen. Dit alles heeft tot gevolg dat de problemen van mensen in stukjes worden gehakt. Iedere hulpverlener werkt onafhankelijk van een ander aan een deel van het probleem. Dat schreeuwt om coördinatie.'

In Hogeveen heeft het maatschappelijk werk uitgebreid geëxperimenteerd met deze coördinerende rol. 'Sinds 2004 is er een gezinscoach aan onze organisatie verbonden, die zich bezighoudt met de coördinatie van zorg, met name in zeer complexe situaties. En dat voorziet duidelijk in een behoefte.' aldus Anneke. Volgens haar zijn er parallellen tussen gezinscoaching en CJG's. 'Dezelfde principes gelden.'

Eén van deze principes is dat er in het CJG mensen zouden moeten werken die een 'bekend gezicht' zijn en die door de mensen als betrouwbaar gezien worden. 'Laagdrempeligheid, een persoonlijke benadering en aanwezig zijn in de wijk of op de school, dat zijn volgens mij erg belangrijke uitgangspunten. De uitdaging wordt nu om dit handen en voeten te geven.'

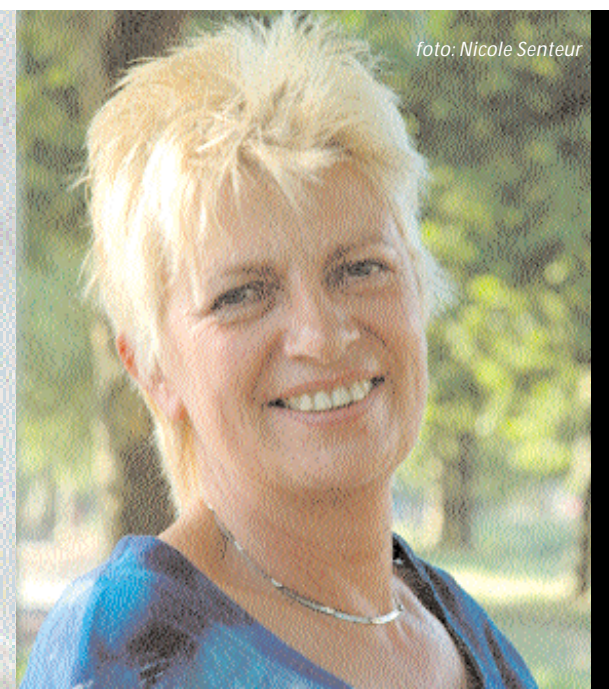
foto: Gert Jonker



Breedbeeld magazijn



foto: Nicole Senteur





## De vorm

Navraag bij de betrokken directies leert dat de exacte uitwerking van de CJG's nog veel preciezer moet worden ingevuld. De meesten denken wel aan een soort inloopcentra, misschien aan aansluiten bij brede scholen en zien een hiërarchische structuur van twee trappen voor zich, met wijkgerichte en regionale CJG's. Eventueel aangevuld met een kenniscentrum op provinciaal niveau. Wordt vervolgd.

## GGD Drenthe

Ingrid van de Vegte (hoofd communicatie en beleid bij de GGD en betrokkene namens de GGD) staat achter meer samenwerking, vooral omdat ze één Jeugdgezondheidszorg (JGZ) voor jeugd van nul tot negentien jaar wil. 'Dat is voor mij het belangrijkste in dit hele verhaal, dat we samen de verantwoordelijkheid voor deze zorg op ons nemen.'

De GGD heeft van oudsher minder 'verkoopbare' taken in haar pakket, zoals collectieve preventie en een vangnetfunctie. Klassieke voorbeelden van zaken die in een marktwerkingcultuur uit de boot

dreigen te vallen. 'Heel gevaarlijk', denkt Ingrid. 'Vandaar ook dat ik me sterk wil maken om met Icare samen een jeugdgezondheidszorg te vormen met een moderne taakopvatting.'

De meerwaarde van een CJG ligt er volgens haar in, dat kind en gezin beter gevolgd worden. 'Het Elektronisch Kind Dossier (EKD) dat wordt ingevoerd kan de kern worden voor informatie en signalering denk ik. Daarnaast kun je de ontwikkelcapaciteit van organisaties bundelen en zodoende effectiever opvoedingsprogramma's aanbieden.'

### 'Er moet één duidelijke blauwdruk onder liggen...'

Ingrid is wel kritisch 'Ik vraag me wel af: hoeveel energie moet je in het organisatorische steken? Gaat het eigenlijk niet om andere dingen? Ik ben bang dat er te veel op de 'kick' van iets nieuws ontwikkelen gevaren wordt. Mensen doen veel dingen te vaak opnieuw. Onder een CJG moet één duidelijke blauwdruk liggen: een sterke visie en uitwerking in de aansturing. Anders kun je er beter niet aan beginnen.'

## Icare

Hans van Scheijen (directeur jeugdgezondheid bij Icare) geeft antwoord op de vraag of je nu wel met die CJG's kunt beginnen terwijl de geldstromen heel anders lopen. 'Geld is helemaal niet interessant. Je moet eerst met inhoud bezig gaan en dan met de vorm. Wanneer wij als vier partijen aantonen dat wij het lokale welzijnsbeleid goed kunnen vormgeven, dan volgt dat geld vanzelf wel.'

Bij navraag blijken alle stuurgroepen hier net zo over te denken, ook al is de een optimistischer dan de ander. Afspraken zijn natuurlijk belangrijk: 'Zeker, het is een noodzaak om goede zakelijke afspraken te maken. Vrijblijvendheid leidt nergens toe, daar zijn we het ook wel over eens.'

### 'Ingrijpende gevolgen voor medewerkers...'

Voor Hans ligt de vorming van CJG's helemaal in lijn met datgene waar Icare toch al mee bezig is. 'Maatwerk voor de cliënt' noemt hij het. Omdat klanten meer vragen hebben over opvoeden dan vroeger, heeft Icare inmiddels twaalf orthopedagogen in dienst. Hans ziet de mogelijkheid om met wat meer of een aangepaste personele bezetting CJG's langer open te houden, bijvoorbeeld ook op zaterdag.

Volgens Hans zal het werken in een CJG voor de medewerkers ingrijpende directe gevolgen

hebben. Dat begint al bij de pilotprojecten die voor januari 2007 op de rol staan. 'Als je gaat werken in het CJG betekent dat voor de jeugdgezondheidsmedewerkers en de maatschappelijk werkers een enorme attitudewijziging. Je moet je echt als consulent gedragen. Jij zit op het CJG en als jou een vraag gesteld wordt dan los je die vraag op. Die actieve oplossende houding moet je hebben. Als er een buurvrouw komt die zorgen meldt over kindermishandeling dan moet wat mij betreft de wijkverpleegkundige op de fiets stappen en er naar toe gaan om polshoogte te nemen. Je doet dan wat een goede buurvrouw ook zou kunnen doen. Als ze de tijd had, en het lef.'

foto: Ingrid van de Vegte



foto: Hans van Scheijen





# Onderwijs en zorg

## We zijn te bang geworden

### CASUS 4

Berry is een jongen van 14 met een IQ van 60. Hij zit op een 'cluster 3 school' voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapte kinderen. Sinds zijn pubertijd gaat het bergafwaarts met Berry. Hij heeft brand gesticht, hij heeft in de gevangenis gezeten. Alles wijst erop dat hij verder gaat ontsporen. Zijn moeder is ontdaan, maar heeft geen idee wat ze er tegen zou kunnen doen en toont ook geen enkel initiatief. Berry is fysiek veel sterker dan zij. Op de cluster 3 school is de jongen niet meer goed te handhaven, hij is vaak agressief tegen klasgenootjes en ook tegenover de leerkracht. De school neemt

contact op met de commissie voor indicatie van cluster 4. Of zij Berry kunnen plaatsen. Het is nodig, vindt de intern begeleider. 'Hij is volledig onhandelbaar en ontoerekeningsvatbaar en wij kunnen er niks meer mee.' Kinderen als Berry zijn er tegenwoordig veel. In Drenthe alleen al begeleidt het cluster 4 onderwijs 3800 leerlingen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problemen. De commissie voor indicatie van cluster 4 wordt overstelpt met aanvragen en de vraag neemt nog steeds toe. Terwijl het nu al onmogelijk is om te voldoen aan de verwachtingen.

Annemarie Zeeman is directeur van het bureau aanmelding en voorzitter van de commissie voor indicatie voor het RENN 4 onderwijs. Zij pleit voor nog veel meer en betere samenwerking tussen jeugdhulpverlening en het speciaal onderwijs. En het blijft wat haar betreft niet bij vrijblijvendheid.

Landelijk, en ook in Drenthe, zijn er heel veel ouders en kinderen die wachten op broodnodige hulp en onderwijs voor hun kind. Het RENN 4 en Bureau Jeugdzorg Drenthe werken in een verbetersteam aan het ontwikkelen van een zo genadig mogelijk aanmeldingstraject.

#### Samen met jeugdzorg

Met goed gevolg, aldus Annemarie. 'Voor ouders hebben we zeker wel iets verbeterd. Kort geleden was het nog zo dat zij een cluster 4 aanvraagformulier invulden en vervolgens een half jaar niks hoorden tot de uitslag bekend was. Nu zetten we trajectbegeleiders in bij complexe problemen. Die houden vanaf het moment van aanmelding contact met de ouders. Hierin werken onze commissie en onze afdeling ambulante begeleiding samen met Bureau Jeugdzorg. Dat is een volkomen logische keuze. In 80 tot 90% van de gevallen waarin cluster 4 onderwijs gevraagd wordt, is ook jeugdzorg nodig.'

Het klinkt zo eenvoudig, maar toch botert het niet vanzelf tussen onderwijs en jeugdzorg. Annemarie: 'Ik heb zelf in de jeugdzorg gewerkt en ik ken dus 'both worlds'. En het zijn behoorlijk gescheiden werelden, er bestaan negatieve beelden over en weer. Elkaar leren kennen is de beste manier om beter samen te werken.'

#### 'Een vorm van verwaarlozing..'

#### Toekomst

Over de toekomst voor de 'cluster 4 kinderen' is Annemarie niet erg optimistisch. 'De problematiek bij kinderen en ouders groeit, ook in onze provincie. De praktische hulp die wij weten te bieden blijft daarbij ver achter. Het onderwijs kijkt te eenzijdig. En de hulpverlening werkt tegenwoordig vanuit de visie dat ouders zoveel mogelijk aangespoord moeten worden om de problemen zelf op te lossen. Als basisgedachte vind ik dat prima,

maar in de situaties waar wij het over hebben, is het mij te beperkt. De oorzaken van problemen liggen soms te diep, de problemen zijn helaas niet zo makkelijk veranderbaar. En in dergelijke gevallen vind ik dat je er niet mee kunt volstaan de regie bij de ouders te leggen. Dat vind ik een vorm van verwaarlozing.'

#### Programma's

De oplossing ligt volgens Annemarie in het werken met integrale onderwijs- zorgprogramma's. 'Laten we als onderwijs en jeugdzorg samen met ouders in school aan heel concrete doelen werken. Dat motiveert en inspireert iedereen.' In dezelfde lijn denkt Annemarie dat het goed zou zijn om de vakinternaten, die inmiddels allemaal verdwijnen of verdwenen zijn, in ere te herstellen. 'Op een vakinternaat bied je jongeren concreet mogelijkheden voor sociale ontwikkeling, goeie vrijetijdsbesteding en praktijkonderwijs. Daarmee geef je ze de kans om hun identiteit te ontwikkelen. Dat is wat ze nodig hebben.'

#### Centra voor jeugd en gezin

Het starten van centra voor jeugd en gezin lijkt Annemarie wel een goed idee. Hoe korter de lijnen hoe beter. Maar ze heeft kritische kanttekeningen. 'Er zijn over meer samenwerking al zoveel ideeën geweest; de ene structuur volgt de andere op en alles loopt stuk. Zo hypen we met z'n allen van het een naar het ander. Er worden regels en procedures opgesteld, maar het doel en de inhoud wordt hieraan ondergeschikt. Dat is het grote probleem van dit moment.'

Een goede blikrichting is waar het om gaat, volgens Annemarie. 'We moeten niet kijken naar structuren en procedures, maar naar de inhoud. Het gaat om visie. Je moet kinderen en ouders begeleiding en hulp bieden vanuit een integrale visie. Dat kan alleen door alle levensgebieden erbij te betrekken. School, werk, vrijetijdsbeste-

ding. De professionals die van deze terreinen verstand hebben, moeten dus met elkaar overleggen. Liefst face to face, zeker als je elkaar nog niet kent, en niet ná elkaar maar mét elkaar. Elke deskundige wil toch graag een situatie zelf in ogenschouw nemen, zo is dat nu eenmaal. Doe dat dan ook maar meteen, dan kun je van daaruit de taken verdelen en de regieafspraken maken.'

#### We klampen ons vast aan methoden, technieken en 'hypes'...

#### Moed en ruimte

Angst is volgens Annemarie de grootste belemmerende factor bij alle samenwerkingspogingen.

'Binnen de hulpverlening en ook het onderwijs heerst onzekerheid en angst om het verkeerd te doen. En dan zie je dat mensen zich gaan vastklampen aan methoden, technieken en 'hypes'. Of dat ze zich verschuilen achter elkaar of achter regeltjes en procedures. Maar uiteindelijk komt het toch op de betrokkenheid en de moed van de individuele professionals neer om verantwoordelijkheid te durven nemen.'

Annemarie vindt het echter te gemakkelijk om de medewerkers gebrek aan lef te verwijten. 'Tegenwoordig krijg je als leerkracht of als hulpverlener door alle wet- en regelgeving weinig ruimte. En dat betekent dan weer, dat je als medewerker stevig in je schoenen moet staan maar óók en vooral, dat je gesteund moet worden door je eigen organisatie. Daarvoor is krachtig leiderschap nodig.'

Het OPDC in Zuidoost Drenthe vangt leerlingen op vanuit het voortgezet onderwijs op en biedt ze onderwijs op een aparte locatie. Met gerichte handelingsplannen, intensieve begeleiding en zorg op maat wordt ernaar gestreefd deze leerlingen na maximaal drie jaar in te laten stromen in de derde klas van het VMBO. Het OPDC beschikt tevens over een reboundvoorziening en dienstencentrum (of expertisecentrum).

[John van den Nouweland, directeur OPDC]

# Good practice

John van den Nouweland is directeur van het Orthopedagogisch Didactisch Centrum (OPDC) voor voortgezet onderwijs. Een onderwijstak die zich bezighoudt met leerlingen uit het voortgezet onderwijs die anderszins buiten de boot vallen. Op het telefonisch verzoek of hij mee wil werken aan een interview antwoordt hij: 'Ik weet niet of je wel met mij wilt spreken, want ik sta erom bekend dat ik dingen zeg die fout vallen.' Een leukere uitnodiging is er niet voor Breedbeeld.

John van den Nouweland zit in zijn kantoor, in een van de verste achter- of bijgebouwen van een scholencomplex aan de Angelsloërdijk in Emmen. Een vlotte en vriendelijke conciërge met een indianenvlechtje in het haar serveert als een volleerde butler koffie met een glas water ernaast, op een zilverkleurig dienblaadje. We zitten bij het OPDC, ook al is het nergens aan te herkennen. John begint met een korte lezing over de manier waarop het onderwijs en de zorgstructuur in Drenthe in elkaar zitten. Dunne spinnepootjes van verbindingsslijntjes, indicatieorganen en commissies, ook naar organisaties als politie, gemeente, jeugdzorg....

### Kickers in de kruiwagen

Van ketenvorming, samenwerking, daar weet John alles van. 'Je probeert samen de kickers in de kruiwagen houden.' John overlegt op zeer reguliere basis met alle partijen. 'Wij hebben hier een consultatieteam dat tweewekelijks bijeenkomt. Daar zitten alle partijen in die iets met jeugd te maken hebben. We praten niet beleidsmatig, we brengen leerlingen in waarover zorgen bestaan. Dat is onze manier van ontschotten.'

### 'Sommige ouders maken het de school onmogelijk om aan de zorgplicht te voldoen..'

#### Aparte stijl

Leerlingen die voor een plek 'bij John op school' in aanmerking komen, krijgen vooraf een gesprek met de directeur zelf en de coördinator rebound, met ouder of ouders erbij om te kijken wat er gedaan moet worden. John heeft, aan zijn verhalen te oordelen, een aparte aanpak. Hij past afwisselend zeer directe communicatie, behoorlijke dwang, een middelzware vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid en gepast stilzwijgen toe.

Zo had hij onlangs te maken met een moeder die stelselmatig weigerde toe te geven dat haar zoon slecht gedrag vertoonde. 'Die vrouw beschermde haar zoon zo. Dat was contraproductief. Ik heb daarom geweigerd haar zoon toe te laten. Tenzij ze zou veranderen. Ik heb tegen haar gezegd: mevrouw, het wordt tijd dat u de navelstreng doorknipt. Het leverde wel wat boze reacties van doorverwijzers op. Maar het heeft wel gewerkt, uiteindelijk. Onder dwang kwam ze tot inzicht. Sommige ouders maken het de school onmogelijk om aan de zorgplicht te voldoen. Het klinkt gek maar het is zo.'

### 'Niet over de grenzen gaan..'

#### Een voorbeeld van good practice

Overigens heeft John ook heel duidelijke ideeën over hoe de verhoudingen zouden moeten liggen bij de afstemming tussen onderwijs en zorg. 'De regie, dus het signaleren van problemen en het inschakelen van hulp, moet bij school liggen. Dat zegt het ministerie ook en daar ben ik het honderd procent mee eens. Maar hulpverlenertje spelen, dat moet de school niet doen.'

John vertelt een praktijkvoorbeeld om te illustreren hoe hij zelf te werk gaat bij de inzet van hulp. 'Een tijdje geleden kwam hier een heel jong meisje met haar moeder. Het meisje was van school gezet, omdat ze gestolen had en seksueel provocerend gedrag vertoonde, wat men als probleem zag voor de andere leerlingen. Via de leerplichtambtenaar komt dit meisje bij mij terecht. We zitten hier aan tafel. Zij ziet er heel uitdagend uit en haar pleegmoeder klaagt dat het meisje op deze leeftijd al zo achter de jongens aanzit. We praten en ik vraag haar. 'Als ik nou iets vraag waar je geen antwoord op wilt geven moet je het ook zeggen en ik bedoel het niet gemeen, maar ben jij seksueel misbruikt?' Uit de reactie van het meisje blijkt dit zo te zijn.'

Op dit moment vindt John het belangrijk dat je niet over de grenzen gaat. 'Wat ik wil voorkomen is dat zo'n kind alles aan mij gaat vertellen en dat later weer voor een ander moet herhalen. Dus ik geef op zo'n moment aan dat zij maar moet zeggen naar welke school ze wil en dat ik hulp zal regelen.' Zo gezegd zo gedaan. De hulpverlening wordt geregeld, of er aangifte gedaan wordt of niet, daar houdt John zich niet mee bezig.

Wel wordt de situatie in het consultatieteam besproken en de jeugdagent zorgt dat alles wat het meisje gejat heeft verzameld wordt en gerecentreerd aan de eigenaar. Met het verzoek om de goederen als niet gestolen maar teruggevonden te beschouwen, zodat dit meisje de tijd krijgt om zich te herstellen.

### 'Het is een kwestie van willen..'

#### Regie bij het onderwijs

Deze werkwijze beschouwt John als een voorbeeld van good practice. 'Bestuurders zouden hier een voorbeeld aan moeten nemen. Dit is een manier van overleggen, elkaar vertrouwen en de dingen laten regelen door de instanties die daarvoor in het leven zijn geroepen. De regie ligt bij het onderwijs en het onderwijs kan erop bouwen dat de politie en de hulpverlening hun deel ook goed oppakken. Daar hoeft je helemaal geen enorme structuren en procedures voor op te tuigen. Het is gewoon een kwestie van willen.'

In verdere filosofieën over ketenvorming of centra voor jeugd in gezin is John niet geïnteresseerd. Hij is er te ongeduldig voor, zegt hij. 'Als BJJ zorgt dat de indicaties er op tijd zijn en als jeugdzorg die plannen uitvoert dan vind ik het goed. Als ik hier een leerling heb zitten die hulpverlening nodig heeft, dan wil ik gewoon kunnen zeggen tegen ouders en kinderen: daar kun je naartoe. Dat is alles.'